

12ο
ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ
ΣΥΝΕΔΡΙΟ
ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗΣ
ΕΡΕΥΝΑΣ

Ελληνική Ψυχολογική Εταιρεία

14-17 Μαΐου 2009

Βόλος, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Η διεργασία αποχωρισμού – εξατομίκευσης των νέων ενηλίκων και η συσχέτισή της με την ψυχική υγεία: Μια διαπολιτισμική προσέγγιση

Ιωάννα Σωτηροπούλου

Άννα Χριστοπούλου

Βασίλης Παυλόπουλος

Τομέας Ψυχολογίας, Φ.Π.Ψ., Πανεπιστήμιο Αθηνών

Τι είναι ο ψυχολογικός αποχωρισμός;

Σταδιακή και κατάλληλη για κάθε ηλικιακή περίοδο διεργασία ανεξαρτητοποίησης του ατόμου από τα γονεϊκά πρόσωπα με στόχο την καλύτερη ανταπόκριση στις απαιτήσεις της ωρίμανσης:

- συμπεριφορικές + γνωστικές + συναισθηματικές διαστάσεις,
- δια βίου διεργασία, κρίσιμες μεταβάσεις ζωής,
- προσαρμοστική διάσταση.

Η πολιτισμική διάσταση του ψυχολογικού αποχωρισμού

Διαφορετικοί πολιτισμοί αποδίδουν διαφορετικό νόημα στην έννοια του καλά προσαρμοσμένου, λειτουργικού ενήλικα

Αποτιμούν διαφορετικά την έννοια αλλά και την αξία του ψυχολογικού αποχωρισμού

Η πολιτισμική διάσταση του ψυχολογικού αποχωρισμού

- Πιο συλλογικά πλαίσια τείνουν να υποβαθμίζουν ή/και να αποδοκιμάζουν τάσεις αποχωρισμού και εξατομίκευσης.
- Η ανεξαρτητοποίηση δεν αποτελεί δείκτη ψυχολογικής ωριμότητας και ψυχικής υγείας σε όλα τα πολιτισμικά πλαίσια.
- ☞ Ερμηνευτική πρόταση που αντανακλά κάποιο βαθμό πολιτισμικής μεροληψίας.

Η πολιτισμική διάσταση του ψυχολογικού αποχωρισμού

ψυχολογικός αποχωρισμός

=

κοινή αναπτυξιακή δομή
σε όλα τα πολιτισμικά πλαίσια
που οδηγεί ωστόσο σε ένα διαφορετικό
είδος ωρίμανσης σε κάθε κοινωνία

Σχέση ψυχολογικού αποχωρισμού και ψυχικής υγείας

- Επίτευξη ικανοποιητικού επιπέδου ψυχολογικού αποχωρισμού σχετίζεται με καλύτερους δείκτες ψυχικής υγείας και προσαρμογής.
- Η σχέση αυτή διαφοροποιείται ανάλογα:
  - ☞ με τις επιμέρους διαστάσεις του ψυχολογικού αποχωρισμού,
  - ☞ με το πολιτισμικό πλαίσιο (τι ορίζουμε ως ψυχική υγεία;)

Ερευνητικοί στόχοι και υποθέσεις

- Να διερευνηθεί η διασύνδεση του πολιτισμικού πλαισίου με τη διεργασία του ψυχολογικού αποχωρισμού και την ψυχική υγεία.
- ☞ *Υπόθεση 1:* Οι κοινωνίες με συλλογικές αξίες θα παρουσιάζουν χαμηλότερα επίπεδα ψυχολογικού αποχωρισμού.
- ☞ *Υπόθεση 2:* Οι κοινωνίες με χαμηλότερο βιοτικό επίπεδο θα αναφέρουν περισσότερα κοινωνικά προβλήματα.

Ερευνητικοί στόχοι και υποθέσεις

- Να διερευνηθεί η συσχέτιση του ψυχολογικού αποχωρισμού με την ψυχική υγεία, γενικά, και εντός κάθε χώρας ξεχωριστά.
- ☞ *Υπόθεση:* Η ανεξαρτησία από συγκρούσεις θα σχετίζεται με καλύτερη ψυχική υγεία σε όλες τις χώρες.

Συμμετέχοντες κατά χώρα και φύλο (N=512)

Φύλο	ΑΓΓΛΙΑ	ΓΕΡΜΑΝΙΑ	ΕΛΛΑΔΑ	ΚΥΠΡΟΣ	ΝΙΓΗΡΙΑ	ΣΟΥΔΑΝ
Άντρες	38	20	43	21	26	17
Γυναίκες	22	53	112	105	22	33
Σύνολο	60	73	155	126	48	50

Οικοπολιτισμικοί δείκτες των 6 χωρών (πηγή: Παγκόσμια Τράπεζα, 2005)

Δείκτες	ΑΓΓΛΙΑ	ΓΕΡΜΑΝ.	ΕΛΛΑΔΑ	ΚΥΠΡΟΣ	ΝΙΓΗΡΙΑ	ΣΟΥΔΑΝ
Γεωγραφική θέση	Β.Ευρώπη	Β.Ευρώπη	Μεσόγειος	Μεσόγειος	Δυτ.Αφρική	Αν.Αφρική
Πληθυσμός (εκατ.)	60,2	82,5	11,1	0,8	141,4	36,9
Πληθωρισμός	2%	1%	3%	2%	20%	12%
Αγροτική οικον.	1%	1%	4%	--	33%	32%
Προσδόκ. ζωής	79 έτη	79 έτη	79 έτη	79 έτη	47 έτη	58 έτη
Επικρ. θρησκεία	Προτε- στάντες	Προτε- στάντες	Χριστιανοί ορθόδοξοι	Χριστιανοί ορθόδοξοι	Μουσουλ./ Χριστιανοί	Μουσουλ.
Συλλογικές αξίες ¹	50η	38η	23η	--	13η	19η
Οικογ. ιεραρχία ²	24η	23η	19η	16η	5η	--

¹ Τακτική τιμή μεταξύ 53 χωρών. Αθροιστικά για τις Αφρικανικές χώρες (Hofstede, 1983).

² Τακτική τιμή μεταξύ 27 χωρών (Georgas et al., 2006).

Ερωτηματολόγιο Ψυχολογικού Αποχωρισμού (PSI. Hoffman, 1984)

- **Λειτουργική ανεξαρτησία** ($\alpha=0,88-0,89$)
Ικανότητα χειρισμού προσωπικών ζητημάτων χωρίς τη βοήθεια της μητέρας ή του πατέρα
  - **Ανεξαρτησία στάσεων** ($\alpha=0,88-0,92$)
Πόσο οι στάσεις, οι αξίες και οι πεπτοιθήσεις του ατόμου είναι διαφορετικές από αυτές των γονέων
  - **Συναισθηματική ανεξαρτησία** ($\alpha=0,90-0,92$)
Αποδέσμευση από μια υπερβολική ανάγκη για επιδοκιμασία, εγγύτητα και συναισθηματική στήριξη από τους γονείς
  - **Ανεξαρτησία από συγκρούσεις** ($\alpha=0,88-0,89$)
Αποδέσμευση από έντονα συναισθήματα ενοχής, άγχους, πικρίας και θυμού απέναντί στους γονείς
- ⇒ Ξεχωριστοί δείκτες για τη μητέρα και τον πατέρα

Ερωτηματολόγιο Γενικής Υγείας (GHQ-28. Goldberg & Hillier, 1979)

Δύο γενικές κατηγορίες προβλημάτων ψυχικής υγείας:

α) δυσκολία του ατόμου να ανταποκριθεί σε καθημερινές λειτουργίες

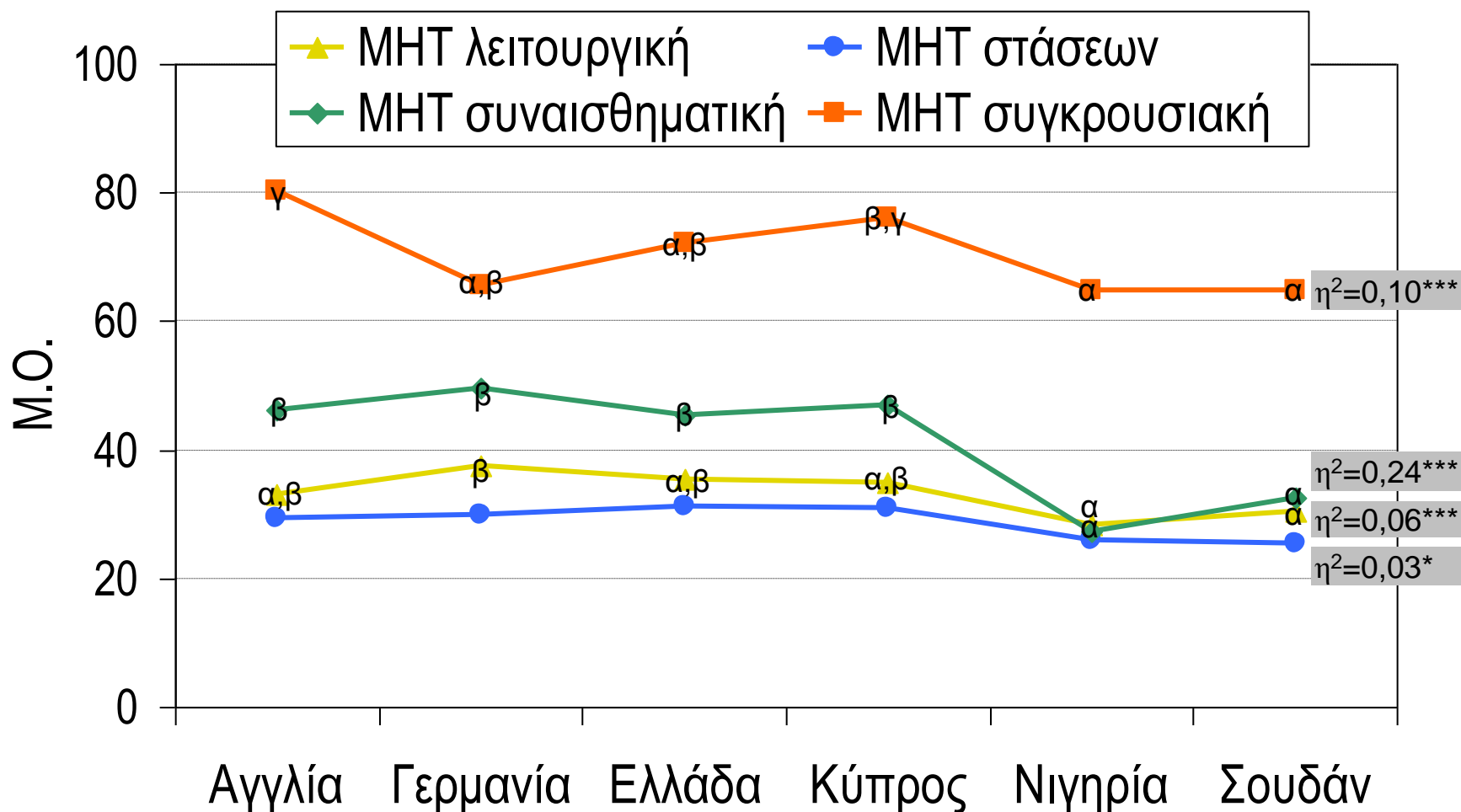
β) ψυχοσωματικές ενοχλήσεις

- **Σωματικά συμπτώματα** ($\alpha=0,74$)
- **Άγχος – ανησυχία** ($\alpha=0,75$)
- **Κοινωνικά προβλήματα** ($\alpha=0,73$)
- **Σοβαρή κατάθλιψη** ($\alpha=0,84$)

Αποτελέσματα 1α

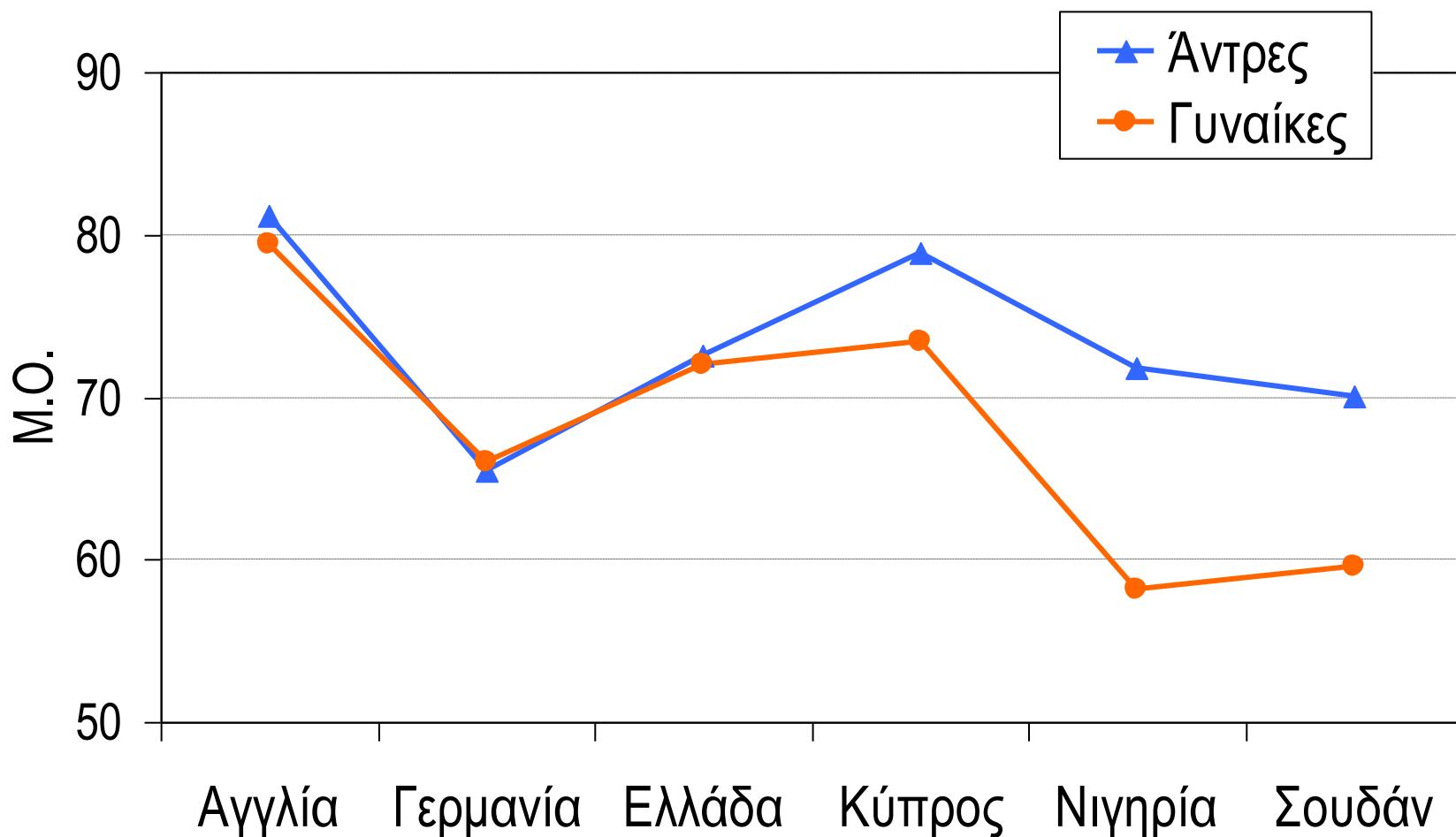
- Σύγκριση μέσων όρων των διαστάσεων του ψυχολογικού αποχωρισμού από τη μητέρα και τον πατέρα ως προς τη χώρα.
  - ☞ Πολυμεταβλητές αναλύσεις διακύμανσης
6 (χώρα) X 2 (φύλο)

Μέσοι όροι των διαστάσεων ψυχολογικού αποχωρισμού από τη μητέρα ως προς τη χώρα

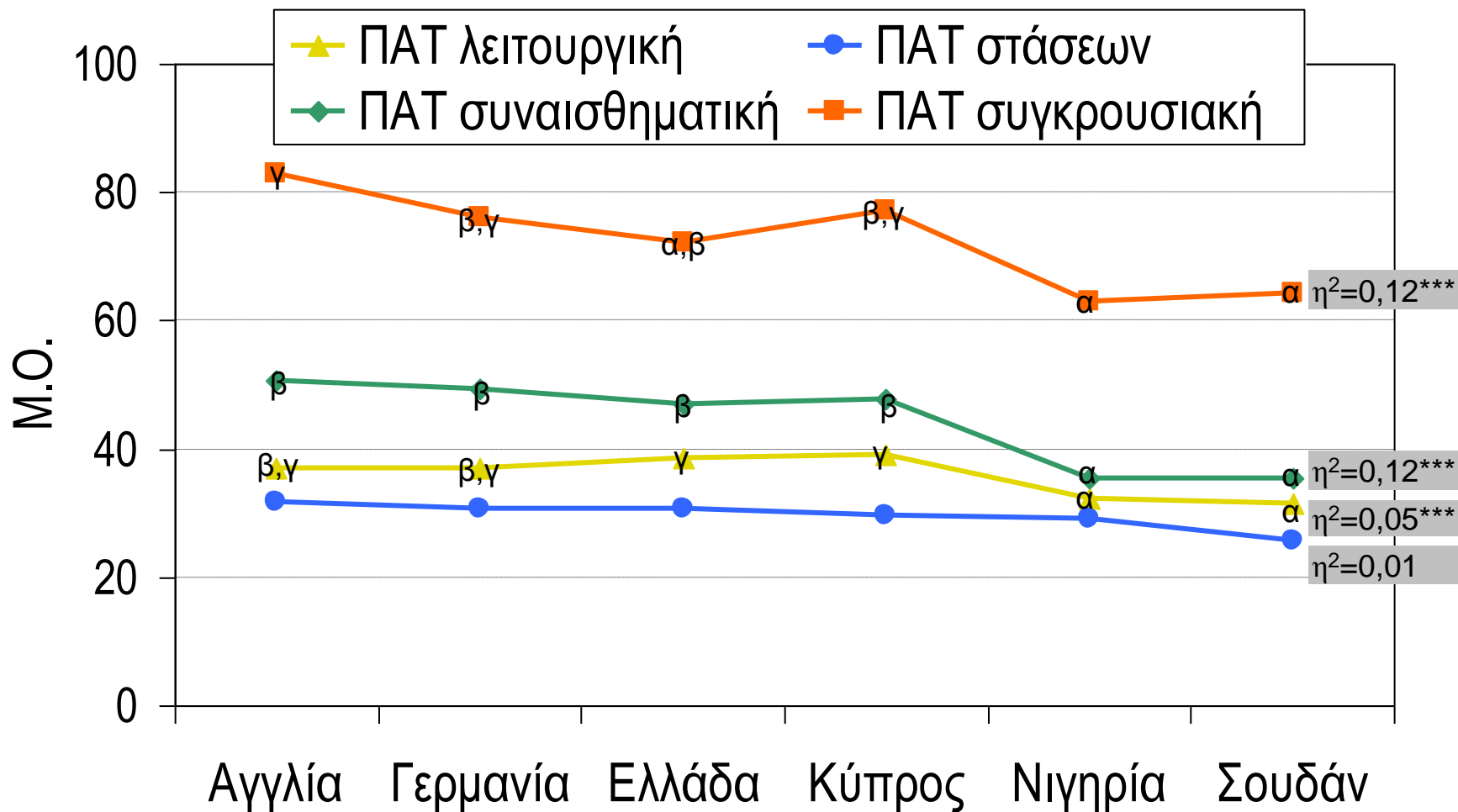

* p<0,05. ** p<0,01. *** p<0,001

Αλληλεπίδραση χώρας X φύλου στους μέσους όρους ανεξαρτησίας από συγκρούσεις από τη μητέρα

Μέσοι όροι των διαστάσεων ψυχολογικού αποχωρισμού από τον πατέρα ως προς τη χώρα

* $p < 0,05$. ** $p < 0,01$. *** $p < 0,001$

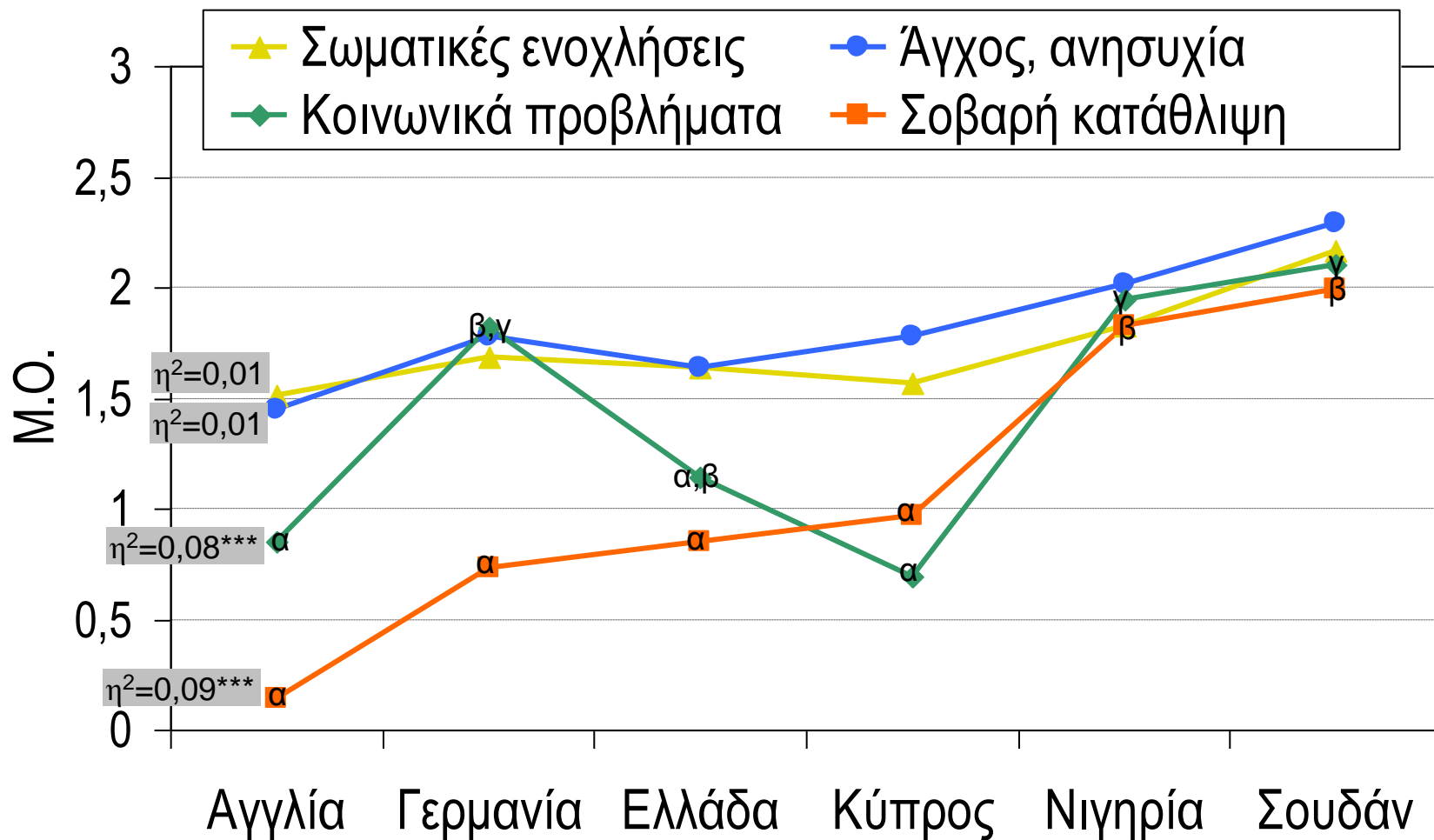

Αποτελέσματα 1β

- Σύγκριση μέσων όρων των κλιμάκων ψυχικής υγείας ως προς τη χώρα.
  - ☞ Πολυμεταβλητές αναλύσεις διακύμανσης
6 (χώρα) X 2 (φύλο)

Μέσοι όροι των κλιμάκων ψυχικής υγείας ως προς τη χώρα

* $p < 0,05$. ** $p < 0,01$. *** $p < 0,001$

Αποτελέσματα 2

- Στατιστική πρόβλεψη των κλιμάκων ψυχικής υγείας από τις διαστάσεις του ψυχολογικού αποχωρισμού από τους γονείς.
  - ☞ Ιεραρχικές αναλύσεις πολλαπλής παλινδρόμησης:
    - Βήμα 1 → δημογραφικοί παράγοντες (φύλο, ηλικία, οικογενειακή κατάσταση-διαζύγιο, επίπεδο εκπαίδευσης γονέων)
    - Βήμα 2 → διαστάσεις ψυχολογικού αποχωρισμού από τη μητέρα και τον πατέρα
  - ☞ Αναλύσεις για το συνολικό δείγμα και εντός κάθε χώρας ξεχωριστά.

Στατιστική πρόβλεψη των κλιμάκων ψυχικής υγείας από τον ψυχολογικό αποχωρισμό (N=512)

Διαστάσεις ανεξαρτησίας		Σωματικά	Άγχος,	Κοινωνικά	Κατά-
		ενοχλήμ.	ανησυχία	προβλήμ.	θλιψη
		beta	beta	beta	beta
Μητέρα	Λειτουργική	-0,06	-0,05	-0,12	-0,07
	Στάσεων	0,13	0,09	0,07	0,20**
	Συναισθημ.	0,07	0,07	0,12	0,03
	Συγκρούσεις	-0,19***	-0,17***	-0,10	-0,26***
Πατέρας	Λειτουργική	0,10	0,11	0,02	-0,01
	Στάσεων	0,03	0,07	0,13	0,02
	Συναισθημ.	-0,18*	-0,24**	-0,13	-0,07
	Συγκρούσεις	-0,21***	-0,21***	-0,15**	-0,06

* p<0,05. ** p<0,01. *** p<0,001

Στατιστική πρόβλεψη των κλιμάκων ψυχικής υγείας από τον ψυχολογικό αποχωρισμό (εντός χωρών)

	Διαστάσεις ανεξαρτησίας	Σωματικά ενοχλήμ.	Άγχος, ανησυχία	Κοινωνικά προβλήμ.	Κατάθλιψη
Μητέρα	Λειτουργική				ΣΟΥ(-)
	Στάσεων			ΣΟΥ(+)	ΚΥΠ(+)
	Συναισθημ.				
	Συγκρούσεις	ΚΥΠ(-)	ΓΕΡ,ΝΙΓ(-)		ΚΥΠ,ΓΕΡ,ΝΙΓ,ΣΟΥ(-)
Πατέρας	Λειτουργική			ΣΟΥ(+)	
	Στάσεων				ΕΛΛ(+),ΚΥΠ(-)
	Συναισθημ.		ΓΕΡ(-)	ΣΟΥ(-)	
	Συγκρούσεις	ΚΥΠ,ΑΓΓ,ΓΕΡ(-)	ΚΥΠ(-)	ΚΥΠ(-)	ΚΥΠ,ΝΙΓ(-)

ΕΛΛ: Ελλάδα, ΚΥΠ: Κύπρος, ΑΓΓ: Αγγλία, ΓΕΡ: Γερμανία, ΝΙΓ: Νιγηρία, ΣΟΥ: Σουδάν

Συζήτηση

- Οι διαπολιτισμικές διαφορές στον ψυχολογικό αποχωρισμό και στα προβλήματα ψυχικής υγείας μπορούν να ερμηνευτούν λαμβάνοντας υπ' όψιν:
  - ☞ κοινωνικοπολιτισμικούς δείκτες (π.χ. συλλογικές-ατομικιστικές αξίες),
  - ☞ τις ειδικές κοινωνικο-οικονομικές συγκυρίες κατά το χρόνο διεξαγωγής της έρευνας (βλ. Γερμανία).
- Η σχέση του ψυχολογικού αποχωρισμού με την ψυχική υγεία διαφοροποιείται στις επιμέρους διαστάσεις του:
  - ☞ ανεξαρτησία συγκρούσεων, συναισθηματική ανεξαρτησία από τον πατέρα → λιγότερα προβλήματα ψυχικής υγείας,
  - ☞ ανεξαρτησία στάσεων → περισσότερα προβλήματα κατάθλιψης.

Συζήτηση

- Σε κοινωνίες όπου συντελούνται μεταβατικές διεργασίες σε κοινωνικό-πολιτισμικό επίπεδο (π.χ. Κύπρος), η διεργασία του αποχωρισμού μπαίνει σε νέα διαπραγμάτευση.
- Η αναφορά κοινωνικών προβλημάτων σε ορισμένες χώρες (π.χ. Σουδάν) προβλέπεται από την ανεξαρτησία σε ορισμένες διαστάσεις του ψυχολογικού αποχωρισμού και από την εξάρτηση σε άλλες.

Αντί συμπεράσματος..

- ψυχολογικός αποχωρισμός = σύνθετη διεργασία
- ψυχολογικός αποχωρισμός $\neq$ διακοπή των δεσμών
- ψυχολογικός αποχωρισμός $\rightarrow$ προσαρμογή
- Τι σημαίνει να είμαι ανεξάρτητος; Τι σημαίνει να είμαι καλά προσαρμοσμένος; Η απάντηση διαφέρει από κοινωνία σε κοινωνία.

Αντί συμπέρασματος..

- Διαφορετικές κοινωνίες αποδίδουν διαφορετικό περιεχόμενο και άλλη αξιολογική χροιά στις έννοιες της εξάρτησης-ανεξαρτησίας και της ψυχικής προσαρμογής.
- Η υπερτίμηση της αυτόνομης δράσης έναντι της διατήρησης των συναισθηματικών δεσμών και η απόδοση αρνητικής αξιολογικής χροιάς στην έννοια της εξάρτησης ενδέχεται να αντανakλά πολιτισμική μεροληψία.

Ευχαριστώ για την ιερωσική σας!